

közoktatásunk fejlődésére.» (*Fináczy: A közoktatás története Mária Terézia korbán, I. 166.*)

Ezt, a rendi nyilvános iskolázás belső életét feltáró munkát a szerző kitűnő tárgyismeretével könnyen elvégezhetné. Így betetőzné e gondos, alapos művét, mely azonban így is nagy nyeresége iskolázásunk történetének.

Székelly Károly.

Nagy József: Prohászka szocializmusa. Összeállította és jegyzetekkel ellátta a szerző, aki felszentelt pap, a Magyarország belső munkatársa. Budapest, 1940. 8-r., 60-lap.

A szerző saját bevallása szerint azt akarta, hogy a nemzeti szocializmus hívei olvassák Prohászka eszméit. A komoly olvasás ugyanis arra a meggyőződésre viszi a jóakarátú olvasókat, hogy Prohászka szocializmusa nemzeti szocializmus volt a szónak igazi értelmében. Úgy látja, hogy törekvése akkor nem lesz hiábavaló, ha parányi részben is sikerül megértetnie Prohászka szociális szellemét, nemesen érző szívét és áldozatos lelkét. Ismerteti Prohászka felfogását a magyar népről, a szegénységről, a munkásság helyzetéről, a munkabérről, a népmentésről, a pénzgazdaságról, a szövetségezekről, a marxista nemzetgazdaságtan alapelveiről, a zsidókérdésről, a szociáldemokráciáról, tájékoztat a nagy püspök társadalmpolitikai, nemzetgazdaságtani és vámpolitikai nézeteiről. Teljességre nem törekszik, hanem pusztán a lényegét hangsúlyozza. Prohászka szociális eszmevilága, mondja, oly nagyterjedelmű, hogy igazán csak egy liter víz a folyóból az, amit ő a szíves olvasó elé tárt.

A szerző nagy szeretettel és lelkesedéssel szól Prohászka szociális gondolatairól, a koldus magyar nép gazdasági felemelkedésének szükségességéről, ám ez a szocializmus, amint a püspök nem egyszer maga is hangsúlyozza, keresztény szocializmus, bibliai talajon nőtt szocializmus. Prohászka tökéletesen átértette a szentírás szavait: *Omnis vallis adimplebitur, omnis collis humiliabitur et videbit omnis caro salutare Dei.* Minden völgy betöltődik, minden halom megalázkodik és akkor meglátja minden ember Isten rendelte üdvösségét. Az lett volna helyes, ha a szerző a lánglelkű és forrószívű püspök szociális eszméinek feltárása után arra buzdította volna olvasóit, hogy olvassák Prohászka egyéb fejtegetéseit is, hiszen valakinek népmentő állásfoglalása szorosan összefügg világnézetével s ennek a világnézetnek ismerete nélkül gyökértelennek látszanak a szociális sóvárgások is. Az igazságosság és szeretet Istenének elfogadása nélkül a hatalmasabb vad erők döntenek az emberi társadalom életében épúgy, mint a kívülünk lévő világban és minden társulást fékezhetetlen gyűlölet igitékszik szétvetni.

—n—h.

Vajthó László: Halhatatlan magyar irodalom. Budapest, 1941., 8-r., 318 lap.

Ime egy nemzeti irodalomtörténet, kiváló magyar *tanár* műve és mégsem tankönyv. Sokkal több annál. De azért tanít és nevel s hagyományt örökít tovább, a nagy magyar tanárok egyik legérdemesebbjének, az irodalmi nevelés művészeinek, Riedl Frigyesnek hagyományát: *így kell magyar irodalmat tanítani, így kell a mindig újra felnöve magyar nemzedéke-*

ket irodalmunk szeretetének megnyerni. Szóval: Riedl Frigyes hagyománya és mégis gyökeresen eredeti alkotás. Ezzel röviden el is mondtuk, mi okozza bennünk a jó érzést, mely e könyv olvasásakor és újraolvasásakor lelkünkben ébred.

Kíséreljük meg hát kifejtteni azt, hogy mi ragadja meg Vajthó könyvében a pedagógust, a magyar ifjúság barátját és vezetőjét. Az, amit a szerző maga is könyve lényegének, jellemző sajátosságának és erejének tart. Irodalmunk *halhatatlanjairól* tájékoztat, mindamellott nem irodalomtörténetet ír, csak az irodalomról beszél. »Lassankint úgy érzi, hogy nem is sokféle íróval, hanem egyetlen halhatatlan magyar mesterral van dolga, aki teremtő hangulatának ezer változatában mind teljesebb és igézőbb művészettel kedveskedik népének, s úgy reméli, az emberiségnek is.«

Áttekintésében a költészetnek jut a főszerep, mert a magyar gondolat és érzés ebben jutott legtovább, európai magasságokig. A kiválasztásban csupán a szépség és jóság érdekli, a felsőbb erkölcs, mely, nélkül nincs remekmű. Már a könyv címe is eldöntötte, hogy élő írókról nem szól, a tegnapiakról is lehetőleg fukarul. Érzi, hogy harchoz, pártküzdelenhez szokott jelenünknek ez talán furcsa lesz egy pillanatra, de aztán mégis megvigasztalódik azzal, hogy hiszen mindnyájunkban megvan a forró vágy, hogy ádáz korunkból az eszmény békés ormaira szálljunk. A stílusok szövevényes kérdései nem izgatják túlságosan s a külföldi irodalmak hatásáról is kevés szó esik.

Ezek azok az alapelvek — többnyire szerzőnk saját szavaival elmondva — melyek olyanná egyszerűsítik munkáját, hogy az ifjúságot valóban megnyeri általa irodalmunk örömteljes megismerésére s hogy ily módon halhatatlan irodalmunknak igazán szívesen látott hű tolmácsolójává válik.

Így fölkészülve feladatára lát neki hódító járatának, s adja sorra mondanivalóit irodalmunk halhatatlanjairól, nem teljes írói arcképeket — ezek esetleg elriasztanának tudáosságukkal — hanem vázlatokat, melyek csak a figyelmet ébresztgetik s további megismerő munkára, kutatásra, helyesebben szólva olvasásra, főleg a remekművek olvasására serkentenek. Ime a pedagógiai vonás könyvünk szerzőjének eljárásában.

Halhatatlan irodalmunk tárgyalása, taglalása aztán 4 nagyobb fejezetben történik: Bessenyei Györgyig, Bessenyeitől Vörösmarty-ig, Vörösmartytól Vajdáig és Vajdától napjainkig. Ugyanannyi szakaszban összesen 29 írot jellemez behatóan, kiknek elseje Balassa Bálint, utolsója Ady Endre, az első és az utolsó nagy lírikus költészetünkben. De a nagyobb álló csillagok közé kisebb ragyogású fényeket is csoportosít irodalmunk egén, mert a nagyokon kívül röviden még 110 írónkról és költőnkrol is szól.

Mindegyik szakasz önálló olvasmány egyébként, mely fölemel vagy lesújt, megragad vagy néha hidegen hagy, aszerint, hogy a belőle sugárzó fény olyan, mint az éltető napé vagy pedig nagyon távolról, fátyolosan, elhalón ragyog. Így ragadnak meg, így gyönyörködtetnek különösen a Petőfiről szóló lapok. Riedl Frigyes már megkísérelte egyszer régebben, igen népszerűvé lett Poetikájában, hogy Petőfi életét költeményeiben mu-

tassa be az ifjúságnak. Vajthó könyvében nem ezt kapjuk ugyan, de mégis valami pompás kiegészítőt Riedl vázlatos rajzához: a legjobb s legszebb jellemzések egyikét Petőfiről. De ez csak példa a sok hasonló közül, mert a könyvnek minden fejezetét át meg átszövi a költői idézetek bőségében nyilatkozó hangulat, mely izelítőt ad abból, amit ez írói jellemvázlatok nyomán olvasni kell »halhatatlan irodalmunk« termékeiből. Az olvasás szeretetét nevelni, ime a cél. Ez kell és így kell! Azért gondolom én, hogy Vajthó könyvéből tanulhat valamit a magyar nyelvnek és irodalomnak minden tanára, még a legtudósabb, a legakadémikusabb is: a tárgynak rajongó szeretetét, mely föltétlenül vonz és magával ragadja az ifjúságot is. Azért tartom e könyv megírását és közrebocsátását irodalomtudományi érdeme mellett nevelői cselekedetnek is.

Említsük meg még, hogy van a könyvnek — e címmel: *Mit olvassunk?* — egy olyan függeléke is, melyben egy sereg — több száz — prózai és költői művet ajánl olvasmányul, válogatásra, nagyjaink java műveit s ezzel olyan pedagógiai nyomatékokat ad művének és olyan segítő eszközt ad a magyar ifjúságot nemzeti műveltségre nevelő tanárnak is kezére, hogy a könyv szerzője már magáért ezért az olvasmányi kánonért megérdemli a teljes elismerést és — bár inkább a nagy közönség részére készült, — az iskola köszönetét is.

Mondjuk ki nyíltan, a *halhatatlan* irodalomról szóló mű szerzője megérdemli, hogy könyve is *sokáig* éljen remélhető új kiadásokban — a magyar ifjúság szeretetében.

Gyulai Agost.

Hivatásérzet és pályaválasztás. (Budapest Székesfőváros. Népművelési Bizottságának kiadása.) Budapest, 1941., 8-r., 71 lap.

A Nemzeti Gyermekehét alkalmából jelent meg ez az értékes füzet. Tárgyánál fogva érinti a szülők, a tanítók és tanárok, valamint a pályaválasztás előtt álló ifjúság érdeklődési körét. Azonban a kérdés jelentősége ennél még súlyosabb, mert az egész nemzeti társadalom érdekében áll, hogy megfelelő ember kerüljön megfelelő helyre, s minél kevesebb legyen azoknak a hajótörötteknek a száma, akik valamilyen oknál fogva választott életpályájukban csalódtak.

A füzethez *vitéz Fraknóv József* tank. kir. főigazgató írt előszót. Ebben főleg azt emeli ki, hogy az ifjúság pályaválasztásánál mindenkor hivatásérzetre hallgasson, s ne vezéreltesse magát csupán anyagi előnyök által. Együttal hangsúlyozza az iskolának e téren mutatkozó feladatait.

Dr. Czeck Valdemár »Hivatásérzet és pályaválasztás« c. értekezésében azokat a föltételeket vizsgálja, amelyekből az ifjúság pályaválasztása függhet. A föltételeket megszabják: a pálya természete, az ifjú testi állapota és lelki hajlama, a pályára való előkészület anyagi és időbeli oldala. Ezeket a föltételeket első sorban a szülőknek és a nevelőknek kell ismerniök, hogy az ifjúságot a neki megfelelő életpályára alkalmas módon nevelhessék. *Dr. Noszlopi László* »A továbbtanulás és pályaválasztás kérdése a népiskolában« címen újból rámutat azokra az anyagi, testi és lelki föltételekre, amelyek mellett az